

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ № <u>202</u>	дата <u>15-03-22</u>
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

СТ А Н О В И Щ Е

за дисертационния труд на МИРЕНА ПАУЛИНОВА МИТОВА,
редовен докторант в Института за исторически изследвания, БАН

на тема: „МЕЖДУНАРОДЕН ПАНАИР – ПЛОВДИВ
ВЪВ ВЪНШНОТЪРГОВСКАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ
ПО ВРЕМЕ НА СТУДЕНАТА ВОЙНА“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.2. История и археология,
научна специалност „ История на България“

Започвам своето становище с поздравления към научното звено в Института за исторически изследвания, към научния ръководител проф. Илияна Марчева и към самата докторантка за много умело подбраната тема на дисертацията. Изследването на историята на Пловдивския панаир събира във фокус въпросите на българското икономическо развитие, българската външна търговия, международните отношения и външната политика на страната. Липсата на монографично проучване за един важен фактор в икономическия живот на такъв град като Пловдив, а и на страната като цяло, също е важен стимул за избора на подобна тема, а докторантката се е справила отлично с разработването ѝ.

За такъв резултат на първо място е необходима сериозна изворова база. Докторантката е издирила фондовете по темата в Централния държавен архив и също няколко фонда от Държавния архив в Пловдив и въвежда в научно обръщение тези архивни колекции. Тя е привлякла и интересни специфични извори (сред тях заслужава да бъдат отбелязани официалните каталози на панаира и в „Панаирни новини“). Използвани са вестници на местно и централно ниво и специализирани икономически списания. Голямо предизвикателство е било за Мирена Митова да издири 65 заглавия мемоари и

публицистика, свързани с Пловдивския панаир, но пък в резултат картината е по-богата и нюансирана.

Друга предпоставка за успешното разработване на дисертационния труд е отличното познаване на научната литература от областта на българската вътрешна и външна политика и икономика, както и от сферата на международните политически и икономически отношения. Близко 200 са използваните научни трудове, но бройката им не е самоцелно търсена, а е резултат от самия характер на темата, предполагащ познания в различни области. Трябва да се отбележи и коректното цитиране в текста на използваната литература, което е доказателство за научна добросъвестност.

Дисертацията се състои от въведение, увод, изложение от четири глави, заключение и библиография в общ обем 428 страници. Хронологичният обхват и структурата на дисертационния труд са логични и Мирена Митова ги е обосновавала с нужните аргументи, свързани както с общите политически и икономически процеси, така и със специфичните моменти в развитието на Пловдивския панаир. Изложението започва с Въведение, което намирам за необходимо, тъй като в сбита форма представя зараждането и функционирането на мострените панаири в Европа и на този фон – появата на идеята за панаира в Пловдив и неговата история до Втората световна война, която е представена през призмата на документите от ДА-Пловдив. Направени са и нужните терминологични уточнения, които да улеснят възприемането на по-нататъшния текст. Уводът на дисертацията следва общоприетата структура. Висока оценка заслужава направеният в него прецизен историографски обзор на българските изследвания конкретно за Пловдивския панаир, за международните панаири като цяло и за връзката им с външноикономическите отношения на страната, както и познаването на чуждоезичната литература по сходна проблематика. Ясно са формулирани целта и задачите на изследването, което показва разбиране на докторантката за неговата същност и насоки. Отлично впечатление оставя и включеният в увода задълбочен анализ на изворовата база, върху която е изградена дисертацията.

Първата глава представя трудностите пред възобновяването на дейността на Международния панаир в Пловдив в преходното време на „народната демокрация“ след Втората световна война до 1947 г., но и разбирането за необходимостта от неговото съществуване. На фона на дълбоките социално-политически промени в годините на

сталинизма до 1953 г. докторантката търси мястото на панаира в планове на БКП, които му възлагат както пропагандни, така и търговски задачи. Изводът е, че в най-острата фаза на Студената война панаирът става „средство, чрез което да се осъществяват търговски контакти, когато те не са официално регулирани“ (с. 63). В последния параграф на главата авторката проследява как „размразяването“ и желанието на България да развие външната си търговия, вкл. и извън СИВ, води до стремеж към постепенно засилване на търговските функции на Пловдивския панаир за сметка на пропагандно-идеологическите.

Във втората глава докторантката проследява как се утвърждава търговският характер на Пловдивския панаир през 60-те години, когато в България властта предприема опити за икономически реформи и как от средата на 1966 до 1969 г. той се превръща в „инструмент на българската външна търговия“. От изложението проличава задълбоченото разбиране на Мирена Митова за проблемите пред българското стопанско развитие и по-специално за тези, свързани с търсенето на нови пътища за външнотърговските отношения на страната (основно към държави извън СИВ и във връзка с новите форми на тези отношения като научно-техническото сътрудничество и промишленото коопериране). На този фон са представени и новите моменти в организацията и функционирането на Пловдивския панаир, вкл. и благоустройствените и строителните дейности, които променят и облика на града. Докторантката онагледява процесите и изводите с добре оформени таблици и графики, изработени на основата на архивни източници.

„Размразяването“ през 70-те години като възможност за промяна на българската външнотърговска политика и съответно на характера на Международния панаир в Пловдив е предмет на анализ в третата глава на дисертацията. Изяснени са причините, довели до формулиране на нова стратегия за развитието на външната търговия и свързаните с нея промени в организацията на външнотърговската дейност в посока на нейната концентрация и специализация. На тази база Мирена Митова разкрива с убедителни аргументи прехода през втората половина на десетилетието от многоотраслов към специализиран панаир, каквито са и световните тенденции в организирането на международните търговски форуми. Откроена е и друга промяна – даването на предимство на информационната функция на панаира пред икономическата, изразяваща се в сключване на еднократни сделки (с. 223, 303).

Последната глава представя мястото на Пловдивския панаир във външноикономическата активност на страната „в условията на поредните пазарни реформи“ в началото на 80-те години на XX в. и в контекста на кризата и подетото от Т. Живков преустройство (1985–1989 г.). Мирена Митова очертава неблагоприятните за България световни тенденции в политически и икономически план и опитите на българските власти да посрещнат предизвикателствата чрез либерализиране на икономиката. На този фон са посочени проблемите с екстензивното развитие на външноикономическите връзки и необходимостта то да се замени с интензивно, което означава и промени в работата на Международния панаир в Пловдив: създаване на условия за установяване на промишлено коопериране; разделяне и специализиране на изложенията – от 1981 г. се провеждат пролетен (за леката индустрия) и есенен (технически) панаир; поставяне на акцент върху научно-техническите контакти. Ефектът от тези промени Мирена Митова представя на основата на архивен материал, очертаващ участието на отделни групи страни в Международния панаир и резултатите за българската външна търговия в условията на новото изостряне на блоковото противопоставяне. Докторантката убедително защитава своя извод, че „влошаването на международните отношения и санкционните мерки срещу България почти не се отразяват на неговото провеждане, нито на интереса към него от страна на водещи фирми“ (с. 393).

Заключението съдържа обосновани изводи за променящите се в синхрон с промените в политиката очаквания на властите в България за ролята, която трябва да играе Пловдивският панаир в отделните периоди; за еволюцията на функциите на панаира (пропагандни, идеологически, търговски, информационни); за различните задачи, които той има да решава по отношение на СИВ, високоразвитите страни и тези от Третия свят. Докторантката откроява причините за спада на популярността на Пловдивския панаир в края на 80-те години, както и опитите той да се промени в съответствие с новите условия в началото на прехода. Тя посочва плюсовете от неговото функциониране и аргументирано анализира пропуските и недостатъците в работата му в различните периоди от неговото съществуване.

Общото ми впечатление е, че дисертацията представлява първо по рода си цялостно изследване на ролята и мястото на Международния панаир – Пловдив в българската външнотърговска политика в годините на Студената война от края на 40-те

години до 1989 г. Изследването внася съществен щрих в картината на стопанската история на страната и в историята на град Пловдив. Допълнителен, но важен плюс на дисертацията е отличният стил на изложението, като представянето на конкретните факти, свързани с Пловдивския панаир, е направено на общия фон на икономическите и политическите процеси. Изказът е ясен и премислен с добре намерен баланс между доказателствения фактологичен материал и авторския анализ.

Приложената библиография (197 заглавия основно на български, но и на английски и немски език) е старателно оформена и към нея трудно биха могли да се отправят някакви забележки. Същото може да се каже и за автореферата, който напълно отговаря на съдържанието на дисертацията, а научните приноси, макар и формулирани твърде сбито, дават представа за научната значимост на дисертационния труд. Впечатляващ за докторант е броят на публикациите на Мирена Митова – девет, които са в научни сборници, издадени от университетските издателства на Софийския и Пловдивския университет, както и в сериозни научни списания. Така тя напълно изпълнява изискванията за публикационна дейност по време на докторантурата.

В заключение бих искала да подчертая още веднъж, че дисертационният труд на Мирена Митова изцяло отговаря на критериите за оригинално и сериозно научно изследване. Моята оценка за него е положителна и затова убедено ще гласувам на докторантката да се присъди образователната и научна степен „доктор“.

12 март 2022 г.

проф. д-р Евгения Калинова